

Düşünme Biçimleri

Editörler

Yasin Ramazan BAŞARAN

Yusuf ŞAHİN

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1729

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye
Yayın No | Publication Number: 348
Proje Kitaplığı | Project Series: 5

Kitap Adı : Düşünme Biçimleri
Book Title : Ways of Thinking
ISBN : 978-625-5536-61-7
DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536617

Editörler | Editors:

Yasin Ramazan Başaran | orcid.org/0000-0003-4699-7451

Yusuf Şahin | orcid.org/0009-0008-1205-3501

Proje Editörü | Project Editor: Abdullah Yasir Can
Proje Koordinatörü | Project Coordinator: Beyza Ün

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Editorial
Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish
Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm
Baskı Sayısı | Edition: 1
Sayfa Sayısı | Pages: 204 (xxviii + 176)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025
Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye
Mizanpaj | Layout Design: FCR
Kapak | Cover Design: Hayrunnisa Düzgün
Kapak Resmi | Cover Image: William Hogarth, Characters and Caricatures, 1743
Redaksiyon | Redaction: Betül Kalender Yaşar
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JMHV - Din psikolojisi | Psychology of religion

BISAC: PSY011000 - Psikoloji / Dinsel | Psychology / Religious

THEMA: JMHV - Din psikolojisi | Psychology of religion

LC Classification: BL53 - Din ve psikoloji | Religion and psychology

DEWEY: 200.19 - Din ve psikoloji | Religion and psychology

WoS Category: Psychology, Multidisciplinary | Psikoloji, Multidisipliner

WoS Citation Topics Meso: 2.2 - Cognitive Psychology | Bilişsel Psikoloji

WoS Citation Topics Micro: 2.2.144 - Self-Control and Delay Discounting | Öz Denetim ve Haz Erteleme

Scopus Subject Areas: 3200 - Psikoloji | Psychology

Atf Bilgisi | Cite as: Başaran, Yasin Ramazan (ed) - Şahin, Yusuf (ed). *Düşünme Biçimleri*. Eskiye (FCR Yayın Ltd.), Ankara 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Düşünme Biçimleri

Editörler

Yasin Ramazan BAŞARAN

Yusuf ŞAHİN

Yazarlar

Dr. Öğr. Üyesi Yasin Ramazan BAŞARAN

Osman Baran KAPLAN

Prof. Dr. Enis DOKO

Prof. Dr. Rahim ACAR

Doç. Dr. Şeyma KÖMÜRCÜOĞLU

Prof. Dr. Cengiz BATUK

Prof. Dr. Ahmet DAĞ

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Münteha KOT

Doç. Dr. Ömer OSMANOĞLU

Editörler Hakkında | About the Editors

Yasin Ramazan BAŞARAN

Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladıktan sonra yüksek öğrenimine devam etmek üzere ABD'ye gitti. Indiana Üniversitesi Bloomington'da *Doğa, Tanrı ve Yaratma: Zorunlulukçu Bir Yaklaşım* başlıklı teziyle 2018 yılında felsefe doktoru ünvanını aldı. Sırasıyla Indiana Üniversitesi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve halen görev yaptığı Boğaziçi Üniversitesinde metafizik, eleştirel düşünme, din felsefesi ve değerler felsefesi alanlarında dersler vermektedir. Araştırmalarında nedensellik anlayışı ile teistik Tanrı inancı arasındaki ilişkileri incelemekte; ayrıca dinî iddiaların rasyonnelliğine dair farklı düşünce geleneklerini karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Bu alanlarda kaleme aldığı makaleleri arasında *The Idea of Subjective Faith in al-Maturidi's Theology*, *God of Ibn Sînâ: Immutable yet Responsive* ve *Doğanın Metafizik Bütünlüğü Hakkında İçkin Zorunluluk Savunusu* sayılabilir.

Eleştirel düşünmenin geniş kitlelerce tanınması için üniversite dışında çok sayıda seminer, panel ve konferansa katılmış; ayrıca geleneksel ve dijital medya programlarında yer almıştır. Bu çerçevede *Düşünmenin Alfabeti* (Babil Kitap, 2020), *Araştırmanın Alfabeti* (Babil Kitap, 2021) ve *Düşün Bir de Sağlıklı Düşün* (Server Yayınları, 2022) adlı kitapları yayımlamıştır. Metafizik alanındaki çalışmalarını ise *Gerçeklik Yeniden: Metafiziğe Dönüş Üzerine Bir İnceleme* (Timaş Yayınları, 2023) ve *Analitik Felsefe Okumaları* (Eskiyei Yayınları, 2024) adlı eserlerinde sürdürmüştür. Başaran, İngilizce, Arapça, Almanca ve Farsça bilmektedir.

Başaran after completing his undergraduate studies at Ankara University Faculty of Theology, went to the United States for graduate education. He earned his PhD in 2018 from Indiana University Bloomington with a dissertation titled *Nature, God, and Creation: A Necessitarian Approach*, which focused on causality. He has taught courses on metaphysics, critical thinking, philosophy of religion, and values at Indiana University, İstanbul Şehir University, Marmara University, and currently at Boğaziçi University. His research explores the connections between

the concept of causality and the belief in a theistic God, as well as the rationality of religious claims across a broad spectrum of perspectives. Among his published articles are *The Idea of Subjective Faith in al-Maturidi's Theology*, *God of Ibn Sînâ: Immutable yet Responsive*, and *An Intrinsic Necessitarian Defense of the Metaphysical Integrity of Nature*.

To promote critical thinking to wider audiences, he has participated in numerous seminars, panels, and conferences outside the university, and has appeared on both traditional and digital media outlets. He has also authored books on critical thinking and academic culture, including *The Alphabet of Thinking* (Babil Kitap, 2020), *The Alphabet of Research* (Babil Kitap, 2021), and *Think Well, Think Healthy* (Server Yayınları, 2022). His works on metaphysics include *Reality Anew: A Study on the Return to Metaphysics* (Timaş Yayınları, 2023) and *Readings in Analytic Philosophy* (Eskiyeni Yayınları, 2024). He is proficient in English, Arabic, German, and Persian.

Yusuf ŞAHİN

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2021 yılında mezun oldu. Selçuk Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümünde *Metafizik İyinin Yeniden İnşası: Taha Abdurrahman'da Ahlak* başlıklı tezi ile yüksek lisans derecesi aldı. Halen Atatürk Üniversitesi, Din Felsefesi Bölümünde doktora yapmaktadır. Muhtelif dergilerde deneme ve makaleleri yayınlamıştır. Bingöl Üniversitesi İlahiyat Dergisi, Tevilat Dergisi gibi çeşitli dergilerde editörlük yapmaktadır. Akademik ilgi alanları arasında din felsefesi, ahlak felsefesi ve siyaset felsefesi yer almaktadır. Halihazırda Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Yusuf Şahin graduated from Ankara University Faculty of Divinity in 2021. He obtained his M.A. from Selçuk University, Department of Philosophy and Religious Studies, with a thesis titled *The Reconstruction of Metaphysical Good: Morality in Taha Abdurrahman*. He is currently pursuing his doctoral studies at the Department of Philosophy of Religion at Ataturk University. His essays and articles have been published in various journals. He is an editor for several journals, including the

Bingol University Faculty of Divinity Journal and Tevilat Journal. His academic interests include philosophy of religion, philosophy of ethics, and political philosophy. He works as a research assistant at the Faculty of Divinity at Bingol University.

Yazarlar Hakkında | About the Authors

Osman Baran KAPLAN

2012-2016 yılları arasında Bilkent Üniversitesi Kimya Bölümünde öğrenim gördü. 2019'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi Felsefe Bölümünde lisans derecesini, 2022'de yine aynı bölümde *Mechanical Roots of Tractatus: The Influence of Hermann Von Helmholtz, Heinrich Hertz and Ludwig Boltzmann on Early Wittgenstein Philosophy and the Tractarian Picture Theory* başlıklı teziyle yüksek lisans derecesini aldı. Halen doktora çalışmalarına devam etmektedir. Çeviri eserleri arasında *Lysis* (Pinhan Yayıncılık, 2020), *Analitik Felsefe Nedir?* (Albaraka Yayınları, 2021), *Zihin Felsefesi* (Babil Kitap, 2023) ve *Wittgenstein ve Tractatus Logico-Philosophicus İçin Bir Kılavuz* (Babil Kitap, 2024) bulunmaktadır. Telif eserleri arasında ise *Felsefe Öldü mü? Yaşayan Büyük Filozoflarla Söyleşiler* (Kutadgu, 2024) ve *Analitik Felsefenin Kökenleri: Matematik Felsefeyi Nasıl Dönüştürdü?* (Tin Kitap, 2025) yer almaktadır.

Kaplan studied Chemistry at Bilkent University between 2012 and 2016. He completed a B.A. in Philosophy at Middle East Technical University in 2019, and in 2022 an M.A. in the same department, with the thesis *Mechanical Roots of Tractatus: The Influence of Hermann Von Helmholtz, Heinrich Hertz and Ludwig Boltzmann on Early Wittgenstein Philosophy and the Tractarian Picture Theory*. Currently pursuing doctoral studies. His translated works include *Lysis* (Pinhan Yayıncılık, 2020), *What is Analytic Philosophy?* (Albaraka Yayınları, 2021), *Philosophy of Mind* (Babil Kitap, 2023), and *The Enchantment of Words: Wittgenstein's Tractatus Logico-Philosophicus* (Babil Kitap, 2024). His authored works include *Is Philosophy Dead? Conversations with Living Great Philosophers* (Kutadgu, 2024) and *The Origins of Analytic Philosophy: How Did Mathematics Transform Philosophy?* (Tin Kitap, 2025).

Enis DOKO

Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fizik ve Felsefe bölümlerinde tamamlayarak 2010 yılında dereceyle mezun oldu. Koç Üniversitesinde hazırladığı *Adyabatik Dönen Spin-Momentum Bağlı Fermi Gazlar*

başlıklı teziyle 2016 yılında kuramsal fizik alanında doktor ünvanı aldı. 2020 yılında felsefe alanında doçentlik kazanan Doko, 2025 yılında profesör oldu.

Araştırmalarında bilim felsefesi, din felsefesi, fizik felsefesi, analitik metafizik, iyi yaşam felsefesi, teknoloji felsefesi, ultra soğuk atom fiziği ve çok parçacıklı kuantum fiziği gibi alanlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Uluslararası Din ve Bilim Cemiyeti (ISSR) üyesi olan Doko'nun bu alanlarda yayımlanmış eserleri arasında, *Allahsız Ahlak Mümkün mü?* (Mona, 2019), *Metafiziğin Temelleri* (Mona, 2020), *Güncel Kelam Tartışmaları* (M.Ü.İ.F.V. Yayınları, 2020) ve *Islam and Cosmology* (Cambridge University Press, 2025) yer almaktadır. Halihazırda İbn Haldun Üniversitesi Felsefe bölümünde çalışmalarına devam etmektedir.

Doko graduated from Middle East Technical University, Departments of Physics and Philosophy in 2010. He was awarded the title of PhD in theoretical physics in 2016 with his thesis titled *Adiabatic Rotating Spin-Momentum Bound Fermi Gases* at Koç University. Doko, who received the title of associate professor in Philosophy in 2020, became a professor in 2025. His research interests include Philosophy of Science, Philosophy of Religion, Philosophy of Physics, Analytic Metaphysics, Philosophy of the Good Life, Philosophy of Technology, Ultracold Atomic Physics, Multiparticle Quantum Physics. Doko is a member of the International Society for Science and Religion (ISSR). Some of his important works are: *Is Allahless Morality Possible?* (Mona, 2019), *Foundations of Metaphysics* (Mona, 2020), *Current Discussions on the Kalam* (M.Ü.İ.F.V. Yayınları, 2020), *Islam and Cosmology* (Cambridge University Press, 2025). Doko continues his studies at İbn Haldun University, Department of Philosophy.

Rahim ACAR

Doktorasını, 2002 yılında Harvard Üniversitesi, Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümünde *Creation: a Comparative Study between Avicenna's and Aquinas's Positions* teziyle tamamladı. 2008 yılında doçent, 2013 yılında profesör oldu. Yaratma, dinî çeşitlilik ve din dili gibi din felsefesindeki muhtelif konularda çalışmaları mevcuttur. Telif ve çeviri

ri birçok eseri bulunmaktadır. Halihazırda Din Felsefesi Derneği üyesi olan Acar, çalışmalarına Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesinde din felsefesi hocası olarak devam etmektedir. Yayınları arasında şunlar bulunmaktadır: *Avicenna's Position Concerning the Basis of the Divine Creative Action, The Muslim World*, 94/1 (2004), *Talking about God and Talking about Creation: Avicenna's and Thomas Aquinas' Positions* (Brill, 2005), *Dinî Çoğulculuk: İdealler ve Gerçekler* (Elis Yayınları, 2007), *Creation: Avicenna's Metaphysical Account, Creation and the God of Abraham* içinde, Ed. David Burrell, Carlo Cogliati et alii. (Cambridge University Press, 2010), *Teolojik Dilin Husûsiyeti ve Ateist Argümanların Sınırı* (Pasifik Ofset 2013).

Acar received his PhD at Near Eastern Languages and Civilizations Department at Harvard University, in 2002 with a thesis titled *Creation: a Comparative Study between Avicenna's and Aquinas's Positions*. He became an associate professor in 2008 and a professor in 2013. He worked on various topics in the field of philosophy of religion, such as creation, religious diversity and religious language. Currently Acar who is a member of the Society for the Philosophy of Religion (Istanbul/Türkiye), continues his work as a professor of philosophy of religion at Marmara University, Faculty of Theology. His publications include *Avicenna's Position Concerning the Basis of the Divine Creative Action, The Muslim World*, 94/1 (2004), *Talking about God and Talking about Creation: Avicenna's and Thomas Aquinas' Positions* (Brill, 2005), *Religious Pluralism: Ideals and Realities* (Elis Yayınları, 2007) *Creation: Avicenna's Metaphysical Account, in Creation and the God of Abraham*, Ed. David Burrell, Carlo Cogliati et alii. (Cambridge University Press, 2010), *The Character of Theological Language and the Limits of Atheistic Arguments* (Pasifik Ofset, 2013).

Şeyma KÖMÜRCÜOĞLU

2006 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2008 yılında MEB Dil bursu ile Ürdün Ehl-i Beyt Üniversitesinde Arapça eğitimi aldı. Marmara Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında yaptığı *İbn Sina'da Ahlak Sorunu* başlıklı tez çalışması ile 2009

yılında yüksek lisans derecesi aldı. 2017 yılında Sakarya Üniversitesi Felsefe Bölümünde *İlkçağ Felsefesinde Tanrıya Benzeme Düşüncesi* başlıklı doktora tezi ile doktor ünvanı aldı. Doktora sürecinde TÜBİTAK 2214-A desteği kapsamında Kaliforniya Üniversitesi Felsefe bölümünde bir yıl misafir araştırmacı olarak çalışmalarını sürdürdü. Doktora tezi, *Logostaki Mitos: Antik Yunan Felsefesinde Tanrıya Benzeme Düşüncesi* adıyla kitaplaştı (İz Yayıncılık, 2019). Bu eserin devam çalışması niteliğinde olan *Quis ut Deus: Orta Çağ Felsefesinde Bir Model Olarak Tanrı* isimli eseri 2023 yılında yayımlandı (Paradigma Yayınları). Eser aynı yıl TÜBA-TESEP Sosyal Bilimler Kayda Değer Telif Eser Ödülünü aldı. 2025 yılında, KADEM'in Mitik Söylem ve Kadın temalı 10. Kadın Araştırmaları Kongresinde sunduğu *Mitik Söylemde Kadının Özneliğini Ara- mak: Politik ve Teolojik Bir İnceleme* başlıklı metni ikincilik ödülüne layık görüldü. Halihazırda İstanbul Medeniyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Felsefesi Anabilim Dalında çalışmalarını sürdürmektedir.

Kömrüçüoğlu graduated from the Faculty of Theology at Marmara University in 2006. In 2008, she received Arabic language training at Ahl al-Bayt University in Jordan with a scholarship from the Ministry of Education. She obtained her M.A. in 2009 from the Department of Philosophy and Religious Sciences at Marmara University, with a thesis titled *The Problem of Ethics in Ibn Sina*. In 2017, she received her PhD from the Department of Philosophy at Sakarya University, with a dissertation titled *The Idea of Resemblance to God in Ancient Philosophy*. During her doctoral studies, she spent one year as a visiting researcher at the Department of Philosophy at the University of California, funded by a TÜBİTAK 2214-A grant. Her doctoral thesis was published as a book titled *Myth in Logos: The Idea of Resemblance to God in Ancient Greek Philosophy* (İz Yayıncılık, 2019). Her second book, *Quis ut Deus: God as a Model in Medieval Philosophy*, was published in 2023 by Paradigma Yayınları. The book received the TÜBA-TESEP Award for Noteworthy Work in the Social Sciences in the same year. In 2025, her paper titled *Searching for Women's Subjectivity in Mythical Discourse: A Political and Theological Study*, presented at KADEM's 10th Women's Studies Congress on the theme Mythical Discourse and Women, was

awarded second prize. She is currently continuing her studies at the Department of Philosophy of Religion, Faculty of Theology, Istanbul Medeniyet University.

Cengiz BATUK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1997 yılında lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisansını 2001 yılında aynı üniversitenin Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında *Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları* başlıklı teziyle tamamladı. Yine aynı bölümde 2006 yılında *Hristiyanlığın Asli Günah Doktrini Bağlamında Mitoloji ve Tarihsellik* isimli doktora teziyle doktorasını tamamladı. 2002-2009 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesinde görev yaptı. 2018 yılında profesör olan Batuk, halihazırda Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalında çalışmalarına devam etmektedir. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Mitoloji ve Tarihsellik* (İz Yayıncılık, 2006), *Assisili Francis ve Hristiyan Mistisizmi* (İz Yayıncılık, 2012), *Rudolf Bultmann: Mitoloji ve Hermenötik Sorunu* (Eskiyei Yayınları, 2013).

Batuk completed his undergraduate education at Ondokuz Mayıs University, Faculty of Theology, in 1997. In 2001, he completed his M.A. at the same university's Department of Philosophy and Religious Studies, with a thesis entitled *The Eschatological Myths in the Religions of the Middle East*. He completed his PhD in the same department in 2006 with a doctoral thesis titled *Mythology and Historicity in the Context of the Original Sin Doctrine in Christianity*. He served at the Faculty of Theology at Karadeniz Technical University in Rize between 2002 and 2009. Batuk, who became a professor in 2018, currently continues his work at the Department of History of Religions at the Faculty of Theology at Ondokuz Mayıs University. Some of his works include: *Mythology and Historicity* (İz Yayıncılık, 2006), *Francis of Assisi and Christian Mysticism* (İz Yayıncılık, 2012), *Rudolf Bultmann: The Problem of Mythology and Hermeneutics* (Eskiyei Yayınları, 2013).

Ahmet DAĞ

1999 yılında Atatürk Üniversitesi Felsefe Bölümünden mezun oldu. 2009 yılında Marmara Üniversitesinde *Jean Baudrillard'da Simülasyon Kavramını Temellendirme Girişimi* başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Kırklareli Üniversitesinde *David Hume'un Din-Ahlak-Siyaset ilişkisini Temellendirme Çabası* başlıklı teziyle 2015 yılında doktora derecesini aldı. Türk-İslam düşüncesi, Batı felsefesi, çağdaş felsefe, 21. yüzyıl felsefesi, dijitalleşme, modernite-postmodernite, trans hümanizm, post hümanizm, yapay zekâ gibi konular ve alanlar üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Halihazırda Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Tarihi Anabilim Dalında profesör olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Yazarın kitaplarından bazıları şunlardır: *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi* (Külliyat Yayınları, 2014), *Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyetinin Oluşumunda David Hume* (Külliyat Yayınları, 2016), *Transhümanizm: İnsan ve Doğanın Dönüşümü* (Elis Yayınları, 2018), *İnsansız Dünya: Transhümanizm* (Ketebe, 2024) ve *Modernleşme Ekseninde Türk Düşüncesi* (Büyüyen Ay, 2020).

Dağ graduated from the Department of Philosophy at the Ataturk University in 1999. Completed his M.A. at the University of Marmara in 2009, with his thesis titled *An attempt to ground the concept of simulation in Jean Baudrillard*. He obtained his PhD at the University of Kırklareli in 2015 with a dissertation titled *Justification of Religion-Ethics-Politics Relationship by David Hume*. He studies on issues and fields such as Turkish-Islamic Thought, Western Philosophy, Contemporary Philosophy, 21st Century Philosophy, digitalisation, modernity-post-modernity, transhumanism, posthumanism, artificial intelligence. He is currently continuing his studies as a professor at the Department of History of Philosophy, Faculty of Theology, Bursa Uludağ University. Some of the author's books include: *Deadly Violence: The Thought of Baudrillard* (Külliyat Yayınları, 2014), *David Hume and the Formation of Contemporary Anglo-Jewish Civilization* (Külliyat Yayınları, 2016), *Transhumanism: The Transformation of Human and Nature* (Elis Yayınları, 2018), *A World Without Humans: Transhumanism* (Ketebe, 2024), *Turkish Thought in the Axis of Modernization* (Büyüyen Ay, 2020).

Zeynep Munteha KOT

İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Portsmouth Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. Yüksek lisans derecesini 2009 yılında George Washington Üniversitesi, Hinduizm ve İslam Bölümünde, *Perennialist Düşünce Zaviyesinden İslam Hristiyanlık İlişkileri* başlıklı tezi ile aldı. 2020 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Tarihi Bölümünde, *Heidegger'de Metafor Sorunu* başlıklı tezi ile doktorasını tamamladı. Şiir, deneme ve makaleleri muhtelif dergilerde yayınlandı. İki telif, iki tercüme eseri bulunmaktadır. Halihazırda İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Kot earned her undergraduate degree in International Relations from Istanbul Bilgi University and the University of Portsmouth. She received her M.A. in 2009 at George Washington University in the Department of Hinduism and Islam, with a thesis entitled *Islam-Christianity Relations from a Perennialist Perspective*. In 2020, she received her PhD in the Department of History of Philosophy, Faculty of Theology at Istanbul University with a dissertation on *The Problem of Metaphor in Heidegger*. Her scholarly and literary work includes the publication of poetry, essays, and articles in various journals. In addition, she has authored two monographs and translated two books into Turkish/English. She is currently a faculty member at the Faculty of Theology, Istanbul University.

Ömer OSMANOĞLU

1996 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. 1999 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisansını, 2011 yılında ise aynı enstitü ve anabilim dalında doktorasını tamamladı. 2022 yılında ise doçent oldu. Akademik çalışmalarının yanı sıra özel sektörde ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarında yönetici, yayın direktörü ve editör olarak görev yaptı. Editörlük ve yayın danışmanlığı alanlarında çalışan Osmanoglu, kırktan fazla kitabın editörlüğünü veya yayın koordinasyonunu üstlendi. Ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış makaleleri, bildirileri ve kitap bölümleri bulunmaktadır. Yayımlanmış eserleri arasında; *İstanbul'un 100 Sinema*

Salonu (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2016), *Yeşilçam Sinemasında İstanbul* (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2017), *İdeal Devlet Erdemli Toplum* (ARK Kitapları, 2021), *Siyaset Felsefesinde Adalet* (ARK Kitapları, 2021) adlı kitapları yer almaktadır. İngilizce ve Arapça bilen Osmanoğlu, 2012 yılından bu yana Üsküdar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümünde olarak görev yapmaktadır. Başlıca akademik ilgi alanları Antik ve Orta Çağ felsefesi, siyaset felsefesi, sanat felsefesi ve kültür felsefesidir.

Ömer OSMANOĞLU

Osmanoğlu graduated from the Department of Public Administration at Gazi University's Faculty of Economics and Administrative Sciences in 1996. He received his M.A. in Philosophy and Religious Studies from Marmara University's Institute of Social Sciences in 1999 and completed his PhD in the same department and institute in 2011. In 2022, he became an associate professor. In addition to his academic career, he has served as a publishing director and editor, holding managerial positions in both the private sector and various non-governmental organizations. Osmanoğlu, who works in the fields of editing and publishing consultancy, has edited or coordinated the publication of over forty books. His scholarly output includes articles, conference papers, and book chapters published in national and international journals. Among his published works: *100 Cinemas of Istanbul* (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2016). *Istanbul in Yeşilçam Cinema* (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2017) *The Ideal State and Virtuous Society* (ARK Kitapları, 2021), *Justice in Political Philosophy* (ARK Kitapları, 2021). Fluent in English and Arabic, he has been a faculty member in the Department of Philosophy at Üsküdar University's Faculty of Humanities and Social Sciences since 2012. His main research interests include Ancient and Medieval philosophy, political philosophy, philosophy of art, and philosophy of culture.

Kitap Hakkında

Düşünme Biçimleri

Düşünmek, doğruyu yanlıştan ayıran bir liste oluşturmaya indirgenemeyecek kadar geniş bir sahaya işaret eder. Düşünmek; yaşamla kurduğumuz ilişkinin, sorduğumuz soruların ve verdiğimiz cevapların farklı biçimlerde tezahür ettiği zihni bir alanda gerçekleşir. *Düşünme Biçimleri* adlı bu kitap, farklı düşünme tarzlarını bir araya getirerek insan zihninin çok yönlü işleyişine ışık tutmaktadır.

Kitapta eleştirel, felsefi, bilimsel, teolojik, dinî, mitolojik, teknolojik, sanatsal ve siyasi düşünme gibi düşünme biçimlerine dair çeşitli temel yaklaşımlar ele alınıyor. Her bölüm, okuru farklı perspektiflerden özgün sorularla karşılaştırıyor: Eleştirel düşünme kanıtların güvenilirliğini sorgularken; felsefi düşünme, bilginin ve sorunun kendisinin anlamını tartışıyor. Bilimsel düşünme deney ve yanlışlanabilirlik ölçütlerini öne çıkarırken; teolojik ve dinî düşünme, iman, ritüel ve toplumsal kimlik boyutlarıyla akıl arasındaki ilişkiye odaklanıyor. Mitolojik düşünme, sembollerin ve kolektif anlatıların dünyasını gözler önüne sererken; teknolojik düşünme modern hayatı dönüştüren araçların etik ve politik sonuçlarını tartışmaya açıyor. Sanatsal düşünme, dünyanın tekinsizliğini hissettirirken siyasi düşünme, insanların birlikte yaşama zorunluluğundan doğan çabaya dikkat çekmektedir.

Bu metinler, okura tek bir düşünme biçimini mutlaklaştırmak yerine farklı bakış açılarını birlikte değerlendirme alışkanlığı kazandırmayı hedefliyor. Zira gerçek hayattaki sorunlar genellikle çok katmanlıdır; bir iddia ya da mesele hem ahlaki hem epistemolojik hem de toplumsal boyutlarıyla ele alınmayı gerektirir. Kitap, bu çoğulluğu tanımayı ve gerektirdiği yerde doğru sorular sorabilmeyi teşvik ediyor.

Düşünme Biçimleri, akademik bir çalışma olmanın ötesine geçip okuru daha dikkatli, daha sorumlu ve daha anlamlı bir düşünme pratiğine davet eden bir yol haritasıdır. Her bölümün bıraktığı sorularla okur, daha berrak bir kavrayışa ve daha güçlü bir entelektüel ufka ulaşacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Düşünme; Felsefi düşünme; Bilimsel düşünme; Teolojik Düşünme; Dinî Düşünme; Mitolojik Düşünme; Teknolojik Düşünme; Sanatsal Düşünme; Siyasi Düşünme.

About the Book

Ways of Thinking

Thinking points to a field that is far too broad to be reduced to creating a list that distinguishes right from wrong. Thinking takes place in a cognitive space where the relationship we establish with life, the questions we ask, and the answers we give manifest themselves in different forms. This book, entitled *Ways of Thinking*, sheds light on the multifaceted workings of the human mind by bringing together different styles of thinking. The book examines various fundamental approaches to ways of thinking, such as critical, philosophical, scientific, theological, religious, mythological, technological, virtual and political thinking. Each chapter confronts the reader with original questions from different perspectives: critical thinking questions the reliability of evidence, while philosophical thinking discusses the meaning of knowledge and the question itself. Scientific thinking emphasises experimentation and falsifiability criteria, while theological and religious thinking focuses on the relationship between reason and the dimensions of faith, ritual, and social identity. Mythological thinking reveals the world of symbols and collective narratives, while technological thinking opens up a discussion on the ethical and political consequences of the tools that transform modern life. Artistic thinking conveys the world's precariousness, while political thinking draws attention to the effort arising from the necessity of people living together.

These texts aim to cultivate in the reader a habit of evaluating different perspectives together, rather than absolutising a single way of thinking. For real-life problems are often multi-layered; a claim or issue requires consideration in its moral, epistemological, and social dimensions. The book encourages recognising this plurality and asking the right questions where necessary. *Ways of Thinking* is a roadmap that goes beyond being an academic work and invites the reader to a more attentive, responsible, and meaningful practice of thinking. Through the questions posed at the end of each chapter, the reader will achieve a clearer understanding and a broader intellectual horizon.

Keywords: Critical Thinking; Philosophical Thinking; Scientific Thinking; Theological Thinking; Religious Thinking; Mythological Thinking; Technological Thinking; Artistic Thinking; Political Thinking.

TAKDİM

Anadolu Düşünsel Araştırmalar (ADA) Vakfı ve onun öncülü olan Anadolu İlahiyat Akademisi bünyesinde yürütülen “Geleceğin Akademisyenlerini Arıyoruz” Projesi kapsamında, 2015 yılından bu yana lisans ve lisansüstü öğrencilere yönelik nitelikli programlar düzenlenmektedir. Projemiz öğrenci merkezli bir yaklaşımla düşünsel birikimi beslemeyi, nitelikli akademik ilgiyi teşvik etmeyi ve entelektüel sürekliliği sağlamayı amaç edinmiştir. Yılın farklı dönemlerinde düzenlenen ve belirli temalar etrafında organize edilen bu programlar, lisans ve lisansüstü öğrencilere yönelik olarak planlanmaktadır. Bu doğrultuda içerik seçiminden hoca kadrosuna kadar her aşamada titizlik gösterilmektedir. Alanının yetkin isimlerini öğrencilerle buluşturan bu seminerler, sadece bilgi aktarmayı değil aynı zamanda eleştirel ve birlikte düşünmeyi de teşvik etmektedir. 2023 yılı itibarıyla, bu programlar yeni bir boyuta taşınmış; ders ve seminer ortamlarında üretilen birikimin yazılı metinlere dönüşmesi yönünde somut adımlar atılmıştır. Böylece, sadece sözlü aktarımda kalmayan, kalıcı ve referans alınabilir bir yayın zemini oluşturulmuştur. Proje kapsamında ortaya çıkan bu yayınlar, hem katılımcıları üretim sürecinin bir parçası haline getirmekte hem de projenin uzun soluklu akademik katkısını pekiştirmektedir.

Çalışmanın çıkış noktası, içinde yaşadığımız dünyada tek tip bir düşünmenin olduğu iddialarına karşı diğer düşünme biçimlerinin varlığını görünür kılma arzusudur. Bu doğrultuda projemiz 2021 yaz programını “Düşünme Biçimleri” temasına ayırmıştır. Düşünme biçimlerini bir araya getirerek hem aralarındaki sınırları ve geçişleri görmek hem de bu sınırları, düşünmenin tabiatı gereği aşmak hedeflenmiştir. Yaz programımızda yaptı-

ğımız derslerin deşifre edilmesi ve hocalarımızın bölümlerine son hallerini vermesiyle kitaplaşma sürecinin ilk adımı atılmış oldu. Ardından tematik bütünlüğü tamamlayacak bazı bölümler de ilave edilerek elinizdeki bu kitap, yayına hazır hale getirildi. Proje yayınlarımızın beşincisini okuyucularla buluşturmaktan ve bu vesileyle diğer programlarımızdan doğan eserlerin de yakın zamanda okurla buluşacağı müjdeli haberini vermekten mutluluk duyuyoruz.

Düşünme faaliyeti ilk başta herhangi bir kalıba, sınırlamaya dahil edilemez. Ancak zamanla birtakım ilkeler, tercihler, yönelimler bir araya gelip bütünleşerek belli düşünme biçimlerini oluştururlar. Düşünme biçimleri her ne kadar sistematik bir yapıya kavuşmuş olsalar da düşünme faaliyeti devam ettiği sürece şekillenmeye devam edecektir. Bu açıdan baktığımızda hiçbir düşünme biçimi tarihte kalmamıştır. Varlıklarını çeşitli görünümleriyle bugün de sürdürmeye devam etmektedir. Hedefimiz bu düşünme biçimlerinin sistematik yapılarını ve bugün nasıl şekillenmeye devam ettiklerini ortaya koymaktır.

Çalışmamız, değerli hocamız Dr. Öğr. Üyesi Yasin Ramazan'ın ve projemiz mensubu Arş. Gör. Yusuf Şahin'in editörlüğünde yayına hazırlanmıştır. Kitabın şekillenmesinde özgün fikir ve katkılarıyla çalışmayı derinleştiren Yasin Ramazan hocama, derslerin metne aktarılması ve yayına hazırlanmasındaki titiz çalışması için Yusuf Şahin'e ve çeşitli düşünce alanlarından getirdikleri katkılarla eseri bütünleştiren kıymetli bölüm yazarı hocalarıma şükranlarımı arz ederim.

Bakış açısıyla bize rehberlik eden ve projedeki hedeflerimizi gerçekleştirmemize imkan sağlayan kurucu müdürümüz Tuncer Namlı'ya, kitabın okuyucusuyla buluşmasını sağlayan FCR Yayın Grubu Editörü Hüseyin Nazlıaydın'a ve değerli ekibine teşekkürü borç bilirim. Programların hazırlanması ve kitaplaşması noktasında fikir öncüsü olan, her aşamada desteğini esirgemeyen proje yazarımız Abdullah Yasir Can'a, program hazırlığı ve yayın

sürecindeki katkıları için Hayrunnisa Düzgün’e, Betül Kalender Yaşar’a, Cüneyt Yaşar’a ve son olarak iş birliği yapmaktan büyük memnuniyet duyduğum çalışma ekibime teşekkür ederim.

Beyza ÜN
Proje Koordinatörü

ÖN SÖZ

Bu kitap, düşünmeyi yalnızca doğru-yanlış indirgenmiş bir liste olarak değil, yaşamla ilişki kurma yollarımızın, soru sorma alışkanlıklarımızın ve sorulara verdiğimiz cevapların biçimlendiği bir alan olarak ele alan dokuz yazıdan oluşuyor. Kitabın her bölümü hayata ve düşünceye farklı bir mercek tutuyor; her mercek bir yandan görmemizi sağlarken diğer yandan bakışımıza gölge düşürür. Aslında bu yazıların birlikte olmasının bir nedeni de budur. Bize bir şeyleri gösteren her düşünme biçimi kaçınılmaz olarak başka şeyleri saklar. Daha geniş bir bakış açısı için birden fazla düşünme biçimini öğrenmemiz gerekir. Bir düşünme biçimi zaman zaman diğerine rakip olsa da aslında nihayetinde hepsi birbirini tamamlar niteliktedir. Bu sebeple ufkumuzu genişletmek için farklı düşünme biçimlerini ayırt edebilmeyi ve onlarla çizilen alanlarda daha akli başında, daha kapsamlı ve daha derin düşünebilmeyi gerçekleştirmemiz gerekir. Her şeyi birbirine indirgeyerek nihayetinde tek boyutlu bir düşünmeyi (genelde de o boyut ekonomik boyuttur) dayatan çağdaş kültürümüzde farklı düşünme biçimlerini tanımak, gerektiği yerde gereken düşünme biçimini kullanmak bir lüksten ziyade bir ihtiyaçtır. Aynı olguyu birkaç farklı düşünme biçimiyle okumayı denemek; hangi sorular öne çıkıyor, hangi sorular kayboluyor, hangi cevaplar olası hale geliyor, hangileri imkansızlaşıyor, bunları fark etmek geleceğin düşünürlerini bugünden hazırlayacaktır.

Burada yer alan metinlerin bir kısmı Anadolu İlahiyat Akademisinin 2021 yılı yaz kampında gerçekleştirilen “Düşünme Biçimleri” başlıklı atölyede sunulmuştur. Ancak atölyede sunulanlar da dahil olmak üzere metinlerin hepsi okura ulaşacak şekilde gözden geçirilmiş, genişletilmiş ve zenginleştirilmiştir.

Benim yazdığım eleştirel düşünme bölümü, düşünmenin denetlenebilirlik ilkesiyle başlar: Bir inancı haklı çıkaran gerekçe-

ler nelerdir? Hangi gerekçeler yeterince güçlüdür ve hangileri yanıltıcıdır? Burada sorulması gereken sorular açık ve pratik: “Elimdeki kanıt bu inancı haklı çıkarıyor mu?”; “Bu iddia hangi testlere açık, hangi testlere kapalı?”; “Kabul edilen gerekçeler kişisel eğilimlerden nasıl ayrıştırılabilir?” Bu bölüm, okura yalnızca şüpheli bir tavır takınmasını değil, şüpheyi yönetime dönüştürme yollarını geliştirmesini de sunacaktır. Eleştirel düşünme, soruların formunu sıkılaştırır; bu sayede tartışmaların ortak zemini korunur.

Osman Baran Kaplan’ın kaleme aldığı felsefî düşünme metnine göre felsefe, sorgulamanın sorgulanmasıdır. Felsefede asıl soru, “Biz nasıl soru soruyoruz?” dur. Hangi kavramları doğal ve sorgulanamaz varsayıyoruz? Hangi kategoriler düşüncenin ufuklarını sınırlandırıyor? Bu bölümün soruları, metodik değilse bile ontolojik ve epistemik derinlik kazandıracaktır: “Bir kavramın anlamı nerede sabitlenir?”; “Bir iddianın mantıksal ve kavramsal sınırları nelerdir?”; “Neyi bilmenin mümkün olduğunu nasıl belirleriz?” Felsefî düşünme, kendini şartlandıran bilme pratiklerini açığa çıkarır; böylece basit görünen meselelerin altında yatan varsayımlar görünür hale gelir.

Bilimsel düşünme biçimine dair üçüncü bölümde Enis Doko, doğrudan pratik ve test edilebilirlikle ilgilenir. Burada sorulması gereken sorular deneysel ve metodiktir: “Nedensellik nedir?”; “Veri ile teori arasında nasıl bir ilişki vardır?”; “Yanlışlanabilirlik kriterini nerede uygulamalı, nerede esnetmeliyiz?” Bilimsel yaklaşım, nedensellik, korelasyon ve nicel ölçüm gibi kavramları ön plana çıkarır; ama aynı zamanda bilginin sınırlılığını ve teori üretiminin normatif yönlerini de sorgular: hangi varsayımlar deney tasarımı etkiliyor, hangi paradigmatik tercihler hangi sonuçları görünür kılıyor?

Teolojik düşünme bölümünün yazarı Rahim Acar, ilahi iddiaların epistemik statüsünü ve bu iddiaların toplum içindeki işlevlerini tartışır. Burada sorulacak sorular hem iman hem akıl

açısından önemlidir: “İlahi iddialar hangi gerekçelerle savunulabilir?”; “Vahyin rolü epistemik bir neden midir yoksa farklı bir normatif düzlem midir?”; “Teolojik söylem modern bilginin sahasına nasıl girer veya girmez?” Teolojik düşünme, inanç ve akıl arasındaki sınırları esnetir; sorular, yalnızca doğruluk arayışını değil, yaşamın anlamına dair pratik yönelimleri de kapsar.

Şeyma Kömürcüoğlu, dinî düşünme biçimini, ritüel, topluluk ve anlam üretimi ekseninde açıklamaya çalışır. Burada sorular daha çok pratik ve antropolojik bir nitelik taşır: “Dinin sunduğu anlatılar bireyin gündelik hayatını nasıl düzenler?”; “Ritüeller hangi normatif bağları üretir ve sürdürür?”; “Dinî söylemler toplumsal kimliklere nasıl kaynaklık eder?” Dinî düşünme, inanç pratiklerinin iç işleyişini ve bunların birey üzerinde yarattığı alışkanlıkları gözler önüne serer; böylece din, yalnızca dogmatik bir içerikten ibaret olmayan, yaşam kuran bir dil olarak anlaşılır. Antik Yunan dini üzerinden tartışılması metne ayrıca dikkate değer bir keskinlik kazandırmıştır.

Mitolojik düşünme biçimi, Cengiz Batuk’un kaleminden toplumsal anlatıların epistemik ve normatif rollerini ortaya koyar. Mitler neden bu kadar dirençlidir? Hangi toplumsal ihtiyaçlar mitleri üretir ve sürdürür? Bu bölümün soruları, anlamın kolektif kodlamasına yönelir: “Mitler hangi duyguları, hangi toplumsal hiyerarşileri meşrulaştırır?”; “Bir anlatı nasıl sembolik bir yapı haline gelir?”; “Modern rasyonalite mitleri nasıl yeniden şekillendirir veya yok eder?” Mitolojik düşünme, sembolik dilin gücünü ve gerçeklikle olan karmaşık ilişkisini anlamamıza yardımcı olur.

Ahmet Dağ’ın kaleme aldığı teknolojik düşünme ise teknolojinin sadece araçsal bir kategori olmadığını, aynı zamanda gündelik hayatın, öznenin ve toplumun biçimlenmesinde doğrudan rol oynadığını gösterir. Burada sorulması gereken sorular normatif ve dönüştürücüdür: “Hangi teknolojiler uygun olarak adlandırılabilir?”; “Teknoloji insanı nasıl yeniden tanımlar?”;

“Transhümanist projeler hangi etik ve politik sonuçlara yol açar?”; “Teknolojik ilerleme hangi toplumsal amaçlara hizmet ediyor, hangi amaçları göz ardı ediyor?” Teknolojik düşünme, araç ile amaç, tasarım ile yaşam arasındaki sınırları tartışır ve bizi teknolojiyi sorgulamakla kalmayıp ona ilişkin politikaları, değerleri ve normları yeniden düşünmeye çağırır.

Zeynep Müntehe Kot, sanatsal düşünmenin insanın dünyayı yalnızca kavramsal değil, imgesel ve duygusal düzeyde anlamlandırma biçimi olduğunu belirtiyor. Onun temel sorusu şu: “Şeyleri oldukları gibi değil, olabilecekleri gibi görmek mümkün mü?” Goya’dan Baudelaire’e, Afrodit’in mermerden doğuşundan Jeff Koons’un cam kürelerine uzanan çizgide sanat, görünen bir fazlalık kazandırır; kaosu kozmos haline getirir, sonra yeniden kaosa döndürür. Kot, sanatsal düşünme biçiminin yalnızca estetik bir faaliyet değil, varlığın gizini açığa çıkaran özgün bir bilgi tarzı olduğunu vurguluyor.

Son olarak, siyasi düşünme biçimini ele alan Ömer Osmanoglu, insanın birlikte yaşama zorunluluğundan doğan en derin sorulara yönelir: “İktidar nedir, meşruiyet nasıl kurulur, adaletin kaynağı nerede aranmalıdır?” Bu sorular, düşünmenin toplumsal ve eylemli yüzünü açığa çıkarır. Felsefe nasıl varlığın anlamını sorguluyorsa, siyaset de insanın bu dünyadaki varoluş biçimlerini, güç ilişkilerini ve özgürlük arayışını temsil eder. Platon’un ideal devletiyle başlayan bu sorgulama, Machiavelli’nin soğuk realizminde, Hobbes’un Leviathan’ında, Rousseau’nun özgürlük tahayyülünde, Kant ve Arendt’in adalet ısrarında farklı biçimler alır. Siyasi düşünme biçimi, yalnızca iktidarın araçlarını değil, meşruiyetin anlamını ve ortak yaşamın imkanını da tartışır; düşüncenin kamusal sorumluluğunu yeniden hatırlatır.

Bu dokuz mercek, farklı soruların görünürlüğünü ve önemini değiştirir. Önemli olan hangisinin “doğru” olduğuna karar vermek değildir; hangi soruları sorduğumuzun farkında olmak ve soruların şeklinin cevapları nasıl sınırlandırdığını görmek. Her

bölüm, okura bir soru listesi bırakır – bu listeler, birbiriyle çarpıştığında değil, birbirini tamamladığında anlamlıdır. Çünkü gerçek hayatta meseleler genellikle tek bir düşünme biçimiyle çözülemez; ahlaki, epistemik, teknolojik, teolojik ve mitolojik boyutları aynı anda taşırlar.

Kitabın sonunda okuyucuya kazandırmak istediğimiz, düşünmenin biçimlerini ayırt etme pratiğini edinmiş olmasıdır: bir iddiayı ele alırken hangi tür sorularla yaklaşacağını, hangi araçları öne çıkaracağını ve hangi sınırların farkında olması gerektiğini bilecektir. Amacımız, okuru daha iyi bir soru sorucusu haline getirmek; daha iyi sorular ise daha düşünceli, daha sorumlu ve daha dikkatli yaşamların şartıdır. Kitabın her bölümünün sorularını not alarak, kendi sorularınızı ekleyerek ve aynı olguyu birkaç mercekten geçirerek cevapların nasıl değiştiğini görebilirseniz düşünme biçimlerinde yetkinlik kazanmışsınız demektir. Bu pratik, düşünmenin kendisini zenginleştirecek; nihayetinde hem kavramları hem de yaşamı daha berrak kılacaktır.

Kitaba katkıda bulunan yazarların her biri takdiri hak ediyor. Bu kadar geniş konuları olabildiğince sade bir dille hem doğrudan hem içi dolu bir şekilde ifade ettiler. Atölyeyi mümkün kıldığı için Anadolu İlahiyat Akademisine ve onun yöneticilerine editör olarak teşekkür ederim. Ayrıca organizasyonu ve iletişimi sağlayan Abdullah Yasir Can olmasaydı, atölye ve bu kitap ortaya çıkmazdı. Tabii ki atölye sonrasında metinlerin tüm yükünü taşıyan editör arkadaşım Yusuf Şahin'i de unutmamalıyım. İkisine de ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum. Eğer düşünme biçimlerine dair okurun ve gelecekteki yayınların ufkunu genişletebilirsek hepimizin emeğine değecektir.

Dr. Yasin RAMAZAN
Boğaziçi Üniversitesi / Hisarüstü

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	xvii
ÖN SÖZ	xxi
ELEŞTİREL DÜŞÜNME / Yasin Ramazan BAŞARAN	1
Eleştirel düşünme, doğal düşünme yetimizi sistematik bir biçimde geliştirme sürecidir. Bu süreç, gerekçelere dayalı, ölçütlü ve kişisel önyargılardan arınmış bir düşünme biçimini oluşturur. Eğitim yoluyla düşünme becerimizi bilinçli ve kontrollü bir hale getirir.	
FELSEFİ DÜŞÜNME / Osman Baran KAPLAN	20
Felsefî düşünme, bilginin kendisinden ziyade bilginin mümkün olma koşullarına odaklanan düşünme biçimidir. Kendi üzerine dönen bir akıl etkinliği olarak düşüncenin temellerini sorgular. Bu düşünme biçimi, derin bir eleştirel ve sorgulayıcı bakışı gerektirir.	
BİLİMSEL DÜŞÜNME / Enis DOKO	34
Bilimsel düşünme, korelasyon ile nedensellik arasındaki farkı anlamayı gerektirir. Gözlem ve deney yoluyla olasılıksal ama güvenilir bilgiye ulaşmayı amaçlar. Bu düşünme biçimi, sistematik ve deney ve gözleme dayalı kanıt temelli bilgi üretimi sağlar.	
TEOLOJİK DÜŞÜNME / Rahim ACAR	55
Teolojik düşünme, insanın Tanrı inancı ve dini kaynaklar çerçevesinde düşünmesidir. Bu düşünme biçimi; inançları açıklamaya, hayat deneyimlerini anlamlandırmaya ve dini öğretinin yapılandırılmasına katkı sağlar.	
DİNİ DÜŞÜNME / Şeyma KÖMÜRCÜOĞLU	72
Dini düşünme, imani ve vicdani gelişime ek olarak erdemli bir birey ve vatandaş olma yönünden de toplumsallaşma ile sıkı bir bağa sahiptir. Bu düşünme biçimi anlamak, toplum ve inanç arasındaki ilişkiyi çözümlemek için önemli perspektifler sunar.	

MİTOLOJİK DÜŞÜNME / Cengiz BATUK 83

Mitolojik düşünme, kutsal özel bir dil kullanarak düşündür. Bu evrensel anlatı dili, kutsal gerçekliği insanın anlayabileceği terimlerle ifade eder, insan ve kutsal arasındaki iletişimi farklı bir açıdan gözler önüne serer.

TEKNOLOJİK DÜŞÜNME / Ahmet DAĞ 111

Teknolojik düşünme, Rönesans'tan Aydınlanma'ya, sanayileşmeden transhümanizme uzanan evrimsel bir çizgide şekillenir. Bu düşünme biçiminde insan, doğayı ve toplumu anlamaya, dönüştürmeye ve kendini aşmaya yönelir. Modern dünyanın zihniyet merkezinde bu düşünme biçimi bulunur.

SANATSAL DÜŞÜNME / Zeynep Münteher KOT 133

Sanatsal düşünme, hakikatin paradoksal doğasını fark edilmesine yardımcı olur. Yokluktan kaçamayacağımızı, keşfettiğimiz her anlamı kaybetmeye açık olduğumuzu gösterir. Bu düşünme biçiminde dünyanın tekinsizliği ve insanın evsizliği yoğun biçimde hissedilir.

SİYASİ DÜŞÜNME / Ömer OSMANOĞLU 146

Siyasi düşünme, insanların birlikte yaşamaya zorunlu olduğu bir dünyada bu birlikteliği düzenleme çabasını ifade eder. Bu düşünme biçimi, insanların bir arada yaşama deneyimlerini yapılandıran temel bir alandır. Kurallar ve normlar aracılığıyla toplum düzenini sağlamak amaçlanır.

DİZİN 175